

Nr 138.

Ankom till riksdagens kansli den 12 maj 1931 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om anslag, under viss försättning, till vissa barnavårdsinstitutioner.

(3:e avd.)

I en inom andra kammaren av herrar *V. Hedlund* i Östersund och *P. S. Hedlund* i Häste väckt motion, nr 33, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, har hemställts, att, därest sistlidet års riksdags revisorers hemställan i fråga om upphörande av anvisning från riksbankens medel av understöd åt barnavårdsinrättning bifalles, riksdagen måtte bevilja de barnavårdsinstitutioner, varom i motionen är fråga, fortsatta anslag till enahanda belopp som förut, vilka anslag skulle tilläggas och ingå i det under rikstatens femte huvudtitel upptagna anslaget till barnhusen, som därigenom borde höjas från 115,830 kronor till 124,330 kronor.

Till stöd för sitt förslag hava motionärerna anfört följande:

»I riksdagens revisorers berättelse till 1931 års lagtima riksdag angående riksbanken ha revisorerna i § 12 anfört följande:

»Enligt 45 § i gällande reglemente för riksbankens styrelse och förvaltning är överlämnat åt fullmäktige att låta av riksbankens medel utbetala anslag till vissa barnhusinrättningar i riket. Om inträffade förändringar rörande dessa anslag skola dock fullmäktige göra anmälan hos bankoutsittet.

Under åren 1925—1929 hava av riksbankens medel utbetalts anslag till följande barnhusinrättningar med nedannämnda belopp.

	1925	1926	1927	1928	1929
Allmänna barnhuset i Stockholm	4,500:—	4,500:—	4,500:—	4,500:—	4,500:—
Frimurarbarnhuset i Stockholm	4,500:—	2,250:—	2,250:—	—	4,500:—
Malmqvistska barnuppfostningsanstalten i Stockholm	1,000:—	1,000:—	1,000:—	1,000:—	1,000:—
Frimurarbarnhuset i Göteborg	450:—	450:—	450:—	—	900:—
Gustavianska barnhuset i Norrköping	450:—	150:—	—	300:—	150:—
Gävle stads barnhus	—	300:—	150:—	—	300:—
Summa kr.	10,000:—	8,650:—	8,350:—	5,800:—	11,350:—

Såsom framgår av en av fullmäktige till bankoutsittet vid 1870 års riksdag lämnad utredning angående dessa anslag hava årliga bidrag, med några

få undantag när, utgått av riksbankens medel till frimurarbarnhusen i Stockholm och Göteborg sedan år 1762, till barnhuset i Norrköping sedan år 1799, till barnhuset i Gävle sedan år 1780, till allmänna barnhuset i Stockholm sedan år 1852 och till Malmqvistska barnuppfostringsanstalten i Stockholm sedan år 1864.

I en vid 1870 års riksdag väckt motion hade yrkats, att de i bankoreglementet då upptagna s. k. välgörenhetsbidragen, vilka huvudsakligen utgjordes av ovannämnda anslag till barnhusinrättningar, icke måtte vidare från riksbanken utbetalas. Fullmäktige anförde i anslutning till sin i ärendet meddelade utredning beträffande ifrågavarande anslag, 'att om än indragningen av anslagen icke inverkade på inrättningarnas bestånd, det dock vore antagligt, att ett sådant bidrags uteblivande skulle i påräknad inkomst lämna ett tomrum, som kunde lända till inskränkning i en allmännyttig verksamhet'. På grund härav och då bidragen blivit för lång tid tillbaka beviljade att framgent utgå, hemställde fullmäktige, att desamma måtte än vidare få fortfara. Bankoutskottet fann med hänsyn till vad fullmäktige anført och då, i händelse dessa bidrag upphörde att från riksbanken utgå, riksdagen, efter utskottets tanke, icke skulle kunna undgå att på annan väg för desamma anvisa ersättning, icke skäl föreslå någon ändring i ditills gällande förhållande.

Anslagen till barnhusinrättningar från riksbankens medel hava, enligt vad revisorerna funnit, uppkommit under en tid, då barnavårdsverksamheten i stor utsträckning hade att lita till enskild offervillighet. Genom senare tiders lagstiftning har emellertid barnavården blivit en angelägenhet, som åvilar kommunerna, dock med i stor utsträckning förekommande ekonomiskt understöd från statens sida. Bland de anslag som i riksstaten upptagits för barnavårdsverksamhet återfinnes även ett anslag å 115,830 kronor, som avser direkta bidrag till en del av de inrättningar, som erhålla understöd från riksbankens medel. Då det är av väsentlig betydelse att alla statliga anslagsfrågor av ovan angiven karaktär behandlas av Kungl. Maj:t och riksdagen i ett sammanhang och då vidare en understödsverksamhet sådan som denna faller helt utanför riksbankens egentliga uppgift, anse revisorerna, att någon anvisning från riksbankens medel av understöd åt barnavårdsinrättningar icke bör ifrågakomma samt att förty berörda bestämmelse i reglementet för riksbanken om bemyndigande för fullmäktige att utlämna dylika understöd bör utgå.»

Med anledning av anmärkningen har Allmänna barnhusets direktion i ärendet avgivit följande yttrande:

»Understöd av riksbanken till olika barnhus i riket började utdelas redan 1739, men först år 1851 tillkom anslaget till Allmänna barnhuset. Sistnämnda år beviljade rikets ständer Allmänna barnhuset i Stockholm, efter en av bankoutskottet i memorial nr 59, sida 8, gjord framställning, ett anslag av 3,000 riksdaler att utgå ur riksbankens räntevinst. Beloppet, som i gällande myntvärde motsvarar 4,500 kronor, har därefter årligen av ifrågavarande vinstmedel beviljats barnhuset.

I den inom bankoutskottet väckta motionen anfördes: 'att orsaken, varför undantag i detta hänseende för sistberörda inrättning ägt rum, sannolikt varit

den, att denna inrättning ansetts så försedd med inkomster, att något sådant bidrag icke varit av nöden; att detta jämväl tillförene torde hava varit förhållandet, men att Allmänna Barnhuset numera råkat i en så bekymmersam finansiell ställning, att största skäl syntes vara för handen att, genom årliga bidrag från banken, hädanefter även söka underlätta denna inrättnings i så hög grad viktiga verksamhet. Under de senaste tio åren hade nämligen Allmänna Barnhusets räntebärande kapitalfond, som vid 1841 års slut utgjorde 514,575 R:dr, minskats med ett belopp, överstigande 200,000 R:dr, vilken betydliga kapitalminskning föranlett det stora missförhållande mellan Barnhusets inkomster och utgifter, att de förra under innevarande år icke uppgå till mera än 79,112 R:dr 34 sk. 11 rst., då däremot utgifterna under samma tid blivit approximativt beräknade till 118,579 R:dr, under det att Barnhuset vid detta års början lämnade underhåll åt 3,499 barn'.

I sitt yttrande över motionen anförde utskottet, 'att i betraktande av dessa förhållanden har utskottet, till beredande av någon lättnad för ifrågavarande högst viktiga och icke blott för huvudstaden, utan för hela landet särdeles gagneliga välgörenhetsinrättning, ansett billigheten fordra, att densamma, i likhet med övriga barnhus inom riket, kommer i åtnjutande av årligt bidrag från banken, vilket bidrag, med avseende å Allmänna Barnhusets vidsträcktare verksamhet och omfattning, utskottet trots sig icke böra föreslå lägre än till dubbelt mot vad Frimurare-barnhuset i Stockholm tillgodonjuter eller till 3,000 R:dr banko'.

Vid 1871 års riksdag väcktes motion (nr 10) om upphörande av de i bankoreglementets 137 § omförmälda välgörenhetsbidrag. Bankofullmäktige, som anmodats att till bankoutskottet inkomma med utredning, tillkännagävo, efter att ha redogjort för tillkomsten av de i reglementet upptagna välgörenhetsbidrag, 'vad först angår bidragen till åtskilliga barnhusinrättningar, att om än indragningen av dessa bidrag icke bör inverka på inrättningarnas framtida bestånd, det dock är antagligt att ett sådant bidrags uteblivande skall i påräknad inkomst lämna ett tomrum, som kan leda till inskränkning i en allmännyttig verksamhet, vadan, och då bidragen dels blivit för lång tid tillbaka beviljade att framgent utgå, dels i senare tid beviljats under förhållanden, som ännu fortfara att äga sin fulla tillämpning, fullmäktige hemställa att berörda bidrag, uppgående till allenast 8,650 R:dr, må än vidare få fortfara'.

Bankoutskottet avstyrkte motionen och anförde därvid, att om bidragen upphörde att utgå från banken, skulle riksdagen icke kunna undgå att på annan väg anvisa ersättning för desamma. Riksdagen beslöt att anslagen fortfarande skulle utgå.

Sedan direktionen i skrivelse den 30 januari 1929 framlagt förslag till Allmänna barnhusets omorganisation, i vilket förslag upptagits bland barnhusets inkomster här berörda anslag av riksbankens räntevinst, har Kungl. Maj:t under V huvudtiteln punkt 40 anmält förslaget till 1930 års riksdag, som i skrivelse den 11 juni 1930 (nr 367) dels förklarar, att riksdagen i princip icke hade något att erinra mot den av chefen för socialdepartementet tillstyrkta omläggningen av Allmänna barnhusets verksamhet, dels ock i riksstaten upp-

tagit ordinarie anslaget till barnhusen med oförändrat belopp 115,830 kronor.

Någon som helst anmärkning mot anslaget ur riksbankens räntevinst gjordes ej under ärendets behandling i riksdagen.

Med anledning av vad sålunda vid 1871 och innevarande års riksdagar förekommit har direktionen utgått från att riksdagen ansett barnhuset böra i fortsättningen få åtnjuta ifrågavarande anslag. Därest emellertid av formella skäl skulle anses oriktigt att anslag utgår direkt ur riksbankens räntevinst, vågar direktionen därför härigenom hemställa att beslut om indragning av anslaget till barnhuset ur riksbankens räntevinst dock icke måtte fattas med mindre samtidigt vidtages åtgärd, varigenom förenämnda anslag under riksstatsens femte huvudtitel höjes med 4,500 kronor eller ock vederlag på annat sätt beredes barnhuset för det hittills direkt ur riksbankens räntevinst utgående anslaget.»

Även om man liksom riksdagens revisorer må anse det vara mindre riktigt efter nutida förhållanden att låta anslag direkt utgå ur riksbankens räntevinst, bör det enligt vår mening under inga förhållanden komma ifråga att allenast av denna orsak beröva ifrågavarande barnavårdsinstitutioner anslag, som de under en mycket lång följd av år åtnjutit och haft anledning tro sig kunna alltså jämt få uppbära. Av ordalagen att döma synes ej heller detta hava av riksdagens revisorer åsyftats.

Frågan synes lättast kunna ordnas på det sätt Allmänna barnhusets direktion i sin ovanintagna skrivelse föreslagit.»

*Utskottets
yttrande.*

Såsom framgår av bankoutskottets utlåtande (nr 13) angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning, hava fullmäktige i riksbanken i skrivelse till bankoutskottet den 15 januari 1931 anfört, att fullmäktige haft sin uppmärksamhet riktad på nu ifrågavarande, för bankens uppgift främmande utbetalningar, samt uttalat, att de i likhet med revisorerna ansåge, att dylika anslag icke vidare borde lämnas av bankens medel. Fullmäktige hade följaktligen icke något att erinra mot, att den härom i bankoreglementet givna bestämmelsen finge utgå.

I sagda utlåtande har bankoutskottet framhållit, att utskottet delade den av revisorerna och fullmäktige uttalade meningen, att ifrågavarande för riksbankens verksamhet främmande understöd under nu rådande förhållanden icke kunde anses påkallade samt att fördenskull det stadgande i bankoreglementet, varpå understödets utbetalande grundats, borde uteslutas ur reglementet.

Mot detta uttalande har icke framställts någon erinran från riksdagens sida och i överensstämmelse med fullmäktiges i riksbanken förslag har riksdagen numera beslutat härav betingad ändring i bankoreglementet.

Vid sådant förhållande skulle det visserligen kunna ifrågasättas, huruvida icke det av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln med oförändrat belopp upptagna ordinarie anslaget till barnhusen, 115,830 kronor, borde höjas med det årliga belopp, 8,500 kronor, som sedan lång tid tillbaka beräknats för ändamålet i fråga av riksbanksmedel. Utskottet har

emellertid efter öfvervägande ansett sig icke böra nu enbart på enskilda motionärers yrkande förorda en sådan åtgärd, utan synes undersökning först böra verkställas genom Kungl. Maj:ts försorg, huruvida icke medel, därest sådana erfordras, kunna utan höjning av riksstatsanslaget annorledes beredas, exempelvis ur allmänna arvsfonden.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må med avslag å herrar Hedlunds i Östersund och Hedlunds i Häste ifrågavarande motion i riksstaten uppföra ordinarie anslaget till barnhusen med oförändrat belopp, 115,830 kronor.

Stockholm den 12 maj 1931.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzelius, A. C. Lindblad, J. L. Wildell, O. Bergqvist, J. Nilsson* i Malmö, *C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *N. J. M. Svensson* i Kompersmålå, *Oscar Olsson, E. A. Lundell, C. I. Asplund, I. Hj. E. Pauli* och *G. Kobb*;

från andra kammaren: herrar *C. R. Jansson* i Falun, *S. Bengtsson* i Norup, *A. Å:son Törnkvist* i Karlskrona, *G. Strindlund, P. M. Olsson* i Blädinge, *E. J. Wigforss, B. F:son Holmgren, J. Olofsson* i Digernäs, *O. Nilsson* i Örebro, *S. Persson* i Fritorp, *O. Andersson* i Höör och *O. E. F. Järte*.

Reservation

av herrar *Oscar Olsson, Asplund, Pauli* och *Törnkvist* i Karlskrona, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Såsom framgår — — — — — finge utgå.

I sagda — — — — — ur reglementet.

Mot detta — — — — — i bankoreglementet.

Vid sådant förhållande och då utskottet i likhet med motionärerna anser, att de barnavårdsinstitutioner, som under en lång följd av år åtnjutit anslag av riksbankens medel, icke böra fråntagas möjligheten att erhålla statsbidrag utöver vad nu å riksstaten anvisat anslag medgiver, har denna möjlighet synts utskottet böra beredas på sätt i motionen ifrågasatts eller genom höjning av

det under femte huvudtiteln upptagna ordinarie anslaget till barnhusen. Då, enligt vad utskottet inhämtat, det årliga belopp, som sedan lång tid tillbaka beräknats för ändamålet i fråga av riksbanksmedel, utgjort omkring 8,500 kronor, torde sålunda ordinarie anslaget till barnhusen böra höjas med detta belopp eller från 115,830 kronor till 124,330 kronor.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må i anledning av herrar Hedlunds i Östersund och Hedlunds i Häste ifrågavarande motion, II: 33, höja det ordinarie anslaget till barnhusen, nu 115,830 kronor, med 8,500 kronor till 124,330 kronor.»